

ІНТЕГРАЦІЯ СПЕЦКУРСУ “ПРОФЕСІЙНИЙ ДІАЛОГ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ” В ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У статті розглянуто формування культури професійного мовлення майбутніх медичних працівників завдяки інтеграції в навчально-виховний процес спецкурсу “Професійний діалог засобами іноземної мови”.

Ключові слова: діалогічна культура, медичний працівник, вищий навчальний заклад МОЗ України.

Спрямованість сучасного педагогічного процесу у сфері вищої професійної освіти пов’язана з інтеграцією України в єдиний європейський освітньо-виховний простір. Інтеграційні процеси потребують переорієнтації вищих навчальних закладів на підготовку висококваліфікованих фахівців, які зможуть ефективно працювати в умовах глобалізації, мобільності та розвитку міжнародних контактів. У зв’язку з цим пріоритетними напрямками підготовки медичного персоналу МОЗ України в навчальних закладах системи правової освіти, крім набуття необхідних для виконання професійних обов’язків знань та умінь, стають: підвищення комунікативної компетентності майбутніх фахівців, зокрема іншомовної; формування у них навичок конструктивного спілкування з різними категоріями населення; їхній особистісний розвиток.

Мета статті – проаналізувати вплив спецкурсу “Професійний діалог засобами іноземної мови” на формування культури професійного діалогу майбутніх медичних працівників.

Необхідність виконання нових завдань висуває підвищені вимоги не тільки до фахової, а й до інших складових професійної підготовки майбутніх працівників МОЗ України, включаючи етичні та естетичні аспекти. Головна мета освіти загалом і медичної зокрема – це підготовка професіонала, здатного на високому рівні виконувати свої службові обов’язки, і водночас виховання особистості, яка організовує свою життєдіяльність за законами гармонії та краси. Ці положення повністю узгоджуються з принципами та пріоритетами Болонської декларації, яка передбачає організацію освітнього процесу на основі повної поваги до різних культур і акцентує провідну роль університетів у ствердженні й розвитку європейських культурних цінностей.

Модернізація вищої медичної освіти системи МОЗ України має бути спрямована на забезпечення науково обґрунтованих змін у підготовці майбутніх медичних працівників з урахуванням вітчизняного й зарубіжного досвіду, пошуку нових методів, форм і технологій навчання й виховання справжніх професіоналів. Значний навчально-виховний потенціал для

формування системи фахових знань, свідомості та ідеології має вивчення іноземних мов. Саме у процесі оволодіння іноземною мовою можуть бути сформовані якості, що притаманні цілісній, творчій особистості, і розвинута висока культура фахового мовлення.

Комунікативна культура – невід’ємний складник загальної культури медичного працівника й водночас компонент його професійної культури, що забезпечує здатність творчо підходити до фахової діяльності. Одним із центральних складників комунікативної культури особистості є діалог, який виступає своєрідним регулятором ставлення людини до дійсності та комплексним виразником особливостей загальної культури особистості [2, с. 2].

Професійна діяльність накладає відбиток на всі сфери життя людини і, перш за все, на розвиток її особистісних якостей, отже, особливостями діяльності за фахом визначається специфіка комунікативної культури студентів. Повною мірою це стосується й навчальних закладів системи МОЗ України.

Забезпечення фахового спрямування формування комунікативної культури майбутніх медичних працівників безпосередньо пов’язане з інтеграцією в навчально-виховний процес спецкурсу *“Професійний діалог засобами іноземної мови”*.

Запропонований навчальний курс було розроблено з метою розвитку у студентів умінь та навичок читання, перекладу та мовлення з використанням лексико-граматичного матеріалу фахового спрямування, відпрацювання навичок роботи з інформацією, розвитку професійної культури студентів, формування в них фаховоорієнтованої комунікації. Навчальна дисципліна *“Професійний діалог засобами іноземної мови”* передбачає проведення практичних (факультативних) занять і самостійну підготовку студентів V, VI курсів з англійської мови.

Спецкурс викладається факультативно після виконання навчального плану з дисципліни *“Іноземна мова”*, оскільки він передбачає для немовних вищих навчальних закладів викладання іноземної мови тільки впродовж I та II курсів (4 семестри). Спецкурс розрахований на 160 навчальних годин: 88 год відведено на проведення аудиторних (практичних) занять і 72 год – на самостійну підготовку студентів з групи *“Обдарована молодь”* до практичних занять із цієї дисципліни. Підсумковий контроль – залік.

Основними завданнями цього спецкурсу є фахове спрямування студентів засобами іноземної мови, вдосконалення мовленнєвих навичок, вивчення специфіки ділового мовлення за фахом (професійної лексики та термінології), розвиток професійної культури та набуття навичок оцінювання з професійно значущих питань, розширення світогляду студентів. Такі завдання передбачають, що студенти вже мають достатній для спілкування рівень володіння іноземною мовою, їм потрібно лише вдосконалити його та використовувати опановані мовні й мовленнєві засоби за фаховим спрямуванням. Курс навчання включає такі аспекти: опрацювання (читання, переклад, анотування, реферування) науково-навчальної літе-

ратури за фахом, повторення граматичного матеріалу, робота над лексичними темами фахового спрямування, виконання завдань із самостійного (домашнього) читання наукової літератури.

Зміст процесу формування фахової комунікативної культури засобами іноземної мови під час викладання навчальної дисципліни *“Професійний діалог засобами іноземної мови”* організовується навколо чотирьох практичних цілей: 1) за функціями освіти – це озброєння системою знань, навичок і вмінь із загальномедичної, вузькомедичної та спеціальної термінології, опанування навичками розуміння і правильної побудови іншомовного висловлювання, вміння практично втілювати комунікативні завдання, розвиток навичок читання, у тому числі й фаховоорієнтованого; 2) з погляду виховання – це формування фахово значущих якостей та вдосконалення процесу мислення (уміння бачити предмет комплексно, з урахуванням його багатогранності, у тому числі й у професійній діяльності, вдосконалення оцінного мислення через розвиток комунікативної культури) на підґрунті вивчення досвіду вітчизняної та зарубіжної практики підготовки фахівців певної галузі; 3) з погляду розвитку особистості такими цілями є активізація соціально-особистісних, фахових, моральних, інтелектуальних, загальнокультурних, лінгвістичних і комунікативних потенцій особистості, усвідомлення необхідності та відпрацювання звички самовдосконалення; 4) психологічний аспект формування особистості реалізується через підготовку до діяльності як фахівця – працівника органів МОЗ України, ототожнення себе з цим образом, зняття можливого психологічного бар’єру іншомовного спілкування під час виконання своїх професійних функцій.

З упровадженням у навчальний процес розробленого нами спецкурсу *“Іноземна мова за професійним спрямуванням”* пов’язана й інша важлива педагогічна умова формування фахово орієнтованої комунікативної компетенції у майбутніх медичних працівників – організація процесу вивчення іноземної мови на основі культууроорієнтованого навчання, що передбачає поєднання лінгвістичних знань із відомостями про культуру країни, мова якої вивчається. Це сприятиме залученню до педагогічного процесу пізнавальної, а також інтелектуальної та емоційно-чуттєвої сфер особистості студента в контексті діалогізації навчально-виховної діяльності засобами допоміжних навчальних матеріалів.

Культуроорієнтоване навчання розглядаємо як принцип виховання з урахуванням фахової орієнтації студентів. Воно ставить за мету, окрім оволодіння певним переліком необхідних знань та умінь, залучення та активізацію в навчально-виховному процесі пізнавальної, інтелектуальної та емоційно-чуттєвої сфер особистості студента [1, с. 59].

На наш погляд, культууроорієнтоване навчання надає широкі можливості для формування фахово орієнтованої комунікації, оскільки, окрім відомостей про культуру, історію, естетичні ідеї та соціальне життя країни,

мова якої вивчається, дає змогу одержувати інформацію про особливості професійної діяльності з того чи іншого фаху.

На основі аналізу й узагальнення науково-методичної літератури з проблематики формування культури діалогічного мовлення та власного досвіду роботи у вищому навчальному закладі було визначено такі принципи культууроорієнтованого навчання, яке сприятиме ефективному формуванню фаховоорієнтованої компетентності майбутнього медичного працівника – студента навчальних закладів МОЗ України:

1) навчання повинно мати виховний характер (знайомство з культурою країни, мова якої вивчається, розглядатися в межах навчальної програми та бути передбаченими на аудиторних заняттях і в самостійній роботі, що логічно потребує редагування чинної навчально-методичної документації);

2) професійна спрямованість навчання іноземної мови (професія розглядається як результат соціального й культурного розвитку людства, а особливості фахової діяльності в країні, мова якої вивчається, як прояви особливостей розвитку конкретного суспільства; усебічний розвиток фахівця спирається на культурний розвиток особистості загалом);

3) комплексність процесу, що передбачає взаємозв'язок різних дисциплін і навчально-виховних заходів, а отже, сприяє цілеспрямованому розвитку студентів у процесі навчання та під час дозвілля (при організації різних заходів – концертів, святкування подій тощо – можна включити художні номери чи елементи традицій, характерні для країни, мова якої вивчається; необхідний для навчання матеріал з будь-якої дисципліни може бути отриманий і з іншомовних джерел; це сприятиме розвитку не тільки мовленнєвих навичок, а й пізнавальної, інтелектуальної та емоційно-чуттєвої активності студентів);

4) особистісно-розвивальний принцип (урахування культурних уподобань особистості при активізації пізнавальної, інтелектуальної та емоційно-чуттєвої активності студентів, спрямування її не тільки на вивчення іноземної мови, а й активне її використання в навчальному процесі та повсякденному житті) [1, с. 61].

Діалогізація навчально-виховного процесу під час викладання навчальної дисципліни *“Професійний діалог засобами іноземної мови”* відбувається і завдяки ретельному добору допоміжних засобів навчання. До них зараховуємо, перш за все, літературу мовою оригінала, яка містить у собі інформацію про культурний розвиток країни, мова якої вивчається, загальні знання з медичної етики й етичних традицій окремих країн, цікаві відомості, що могли б активізувати пізнавальну й інтелектуальну діяльність студентів щодо сприйняття етичних категорій та інформації, пов'язаної з фахом діяльності тощо. Також до допоміжних засобів можна включити відео- та аудіоматеріали, які мають вищезокреслене спрямування, іншомовні засоби масової інформації (журнали, газети, фахові часописи), автентичний роздатковий матеріал (листи, листівки) тощо.

Для забезпечення реалізації викладеного вище комплексу цілей необхідне встановлення міжпредметних зв'язків іноземної мови із фаховими навчальними дисциплінами та зв'язок запитів і потреб особистості студента із завданнями загальнокультурного розвитку на основі ставлення до професії як результату культурного розвитку людства, що припускає цілеспрямоване формування фахового діалогу студентів у процесі професійної підготовки і має за мету вивести студента в цьому процесі за межі дисципліни "Іноземна мова".

Щодо забезпечення зв'язку запитів і потреб особистості студента із завданнями загальнокультурного розвитку слід зазначити, що серед чималої кількості особливостей викладання навчальної дисципліни "*Професійний діалог засобами іноземної мови*" у вищих навчальних закладах МОЗ України, які повинні враховуватись викладачами під час планування занять і проведення навчально-виховної роботи, суттєвим є вихідний рівень мовленнєвого розвитку кожного студента. На відміну від більшості предметів, що викладаються у вищих навчальних закладах, вивчення іноземної мови базується на знаннях, здобутих у загальноосвітній середній школі, та є власне продовженням роботи над удосконаленням мовленнєвих навичок на якісно новому етапі. Тому викладачі у процесі формування фахової комунікативної компетенції мають урахувати особливості мовленнєвого розвитку кожного студента в групі, виходячи з того рівня володіння іноземною мовою студентів, якого вони набули в середній школі, та життєвий досвід студентів тощо.

Зрозуміло, що рівень не тільки мовленнєвого, а й інтелектуального й особистісного розвитку студентів у групі може бути дуже різним. Перед викладачем постає дуже непросте завдання: організувати навчально-виховний процес таким чином, щоб виконати поставлені навчальними планами завдання, щоб студенти повною мірою засвоїли необхідні знання та навички, щоб їм було цікаво на заняттях, а останні відповідали мовленнєвим, інтелектуальним й особистісним потребам студентів. Також зауважимо, що особливості самого предмета "*Професійний діалог засобами іноземної мови*" передбачають індивідуалізацію навчання через неможливість відпрацювання певних мовленнєвих навичок, наприклад фонетичних, іншим шляхом, ніж індивідуальним. Урахування особистісних уподобань і смаків студентської аудиторії потребує й упровадження в навчально-виховний процес соціокультурного компонента оволодіння іноземною мовою. Отже, в процесі формування фахової комунікативної компетентності майбутніх медичних працівників під час вивчення іноземної мови надзвичайно важливим і необхідним для повної реалізації виховних і діалогічних можливостей цієї дисципліни є особистісно-орієнтований підхід до студентів.

Усі вищезазначені педагогічні умови сприяють розвитку особистості студента шляхом формування в нього фаховоорієнтованої комунікативної компетентності, а водночас і підвищенню рівня професійного діалогічного

мовлення. Як бачимо, всі педагогічні умови тісно пов'язані між собою та доповнюють одна одну. Їх застосування передбачається в комплексі і спрямоване на всі вищезначені сфери, що сприятиме підвищенню успішності навчання і професійної підготовки загалом, та передбачає зворотний зв'язок – коригування й удосконалення професійного мовлення через практичну діяльність, безпосередньо пов'язану з обраним фахом.

Список використаної літератури

1. Вятютнев М.Н. Понятие о языковой компетенции в лингвистике и методике преподавания иностранных языков. Иностранные языки в школе / М.Н. Вятютнев. – 1975. – № 6. – С. 55–64.

2. Мацько Л. Матимемо те, що зробимо. До питання формування мовної культури / Л. Мацько // Дивослово. – № 9. – 2001. – С. 2–3.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2014.

Орел-Халик Ю.В. Интеграция спецкурса “Профессиональный диалог средствами иностранных языков” в подготовку будущих медработников

В статье рассмотрено формирование культуры профессиональной речи будущих медицинских работников благодаря интеграции в учебно-воспитательный процесс спецкурса “Профессиональный диалог средствами иностранных языков”.

Ключевые слова: диалогическая культура, медицинский работник, высшее учебное заведение МОЗ Украины.

Orel-Khaliq Yu. Integration of a special course “Professional dialogue by means foreign language” to future medical staff

The article is devoted to the study of a foreign language in higher educational institutions as an integral part of complex program of modern specialists' training. A small amount of hours is given to the course of a foreign language in medical universities. Therefore, to solve the question of effective study of this subject can be only through the intensification of the educational process, increasing motivation to study a foreign language. In the article the main points of the professional language as a social pedagogical problem have been cleared up. The professional language as an obligatory part of medical student's training has been distinguished.

The article highlights the results of the pilot study of the evaluation criteria of the culture of professional dialogue of future doctors. In particular it was found that foreign language is necessary to study in accordance with the needs of a specific profession, i. e. the acquisition of language skills should be professionally oriented. The program from English language for higher educational institutions of Ministry of Public Health Service in Ukraine requires the ability to read the original literature with the purpose of accumulation of necessary professional information. The above mentioned acquires stability in the presence of exercising skills and the desire to maintain professional communication.

Thus, foreign language is a general educative subject, it should be associated with professional disciplines. This connection provides foreign language a proper status.

The author of the article proposes to integrate a special course “Professional dialogue by means foreign language” for the formation of speaking competence of future medical staff. The theoretical and practical parts of the course were worked out by the author.

We hope that the integration of the course will increase the success of professional training of future medical staff in general.

Key words: dialogical culture, medical staff, higher educational establishment of the Ministry of Public Health Service in Ukraine.